

llest hoolimata meie rõõmuks edasi.
- kuningas Päike».

tab olla täiesti cool, on ju eriliselt piinlik»

Estonias esietendub täna Tõnu Õnnepalu libretole loodud ballett «Louis XIV – kuningas Päike».

FOTOD: JACK DEVANT

dagi esimese vastu. On püüdnud ennast vabastada ammugi unustatud varvaskingadest. Mõlemad on äärmiselt huvitavad. Üks oma ranges vormilisuses, teine kah oma vormilisuses, aga teistsuguses, uue vormi otsingus... mis jälle kord hakkab ahistama, ja nii edasi, lõpmatuseni.

Rääkides klassikalistest vormidest, meenub mulle teie aastake tagasi ilmunud luulekogu «Pimeduse tunnil», mis sisaldab «vana kooli» silprõhulist riimluulet. Mulle tundub, et teie vabavärsiliste kogudega võrreldes on see saanud mitu korda vähem tähelepanu ja kiitust. Kas vabavärsi pikk ja kestav valitsemisaeg on lugejate maitse riimluulest võõrutanud?

Tegelikult ei ole. Ranges vormis on ikka oma võlu ja lugejad on selle raamatu pigem väga hästi vastu võtnud. Kimbatusse ajas see vaid professionaalsed lugejad ehk kriitikud, sest tõepoolest, riimid, kas see pole juba natuke... piinlik? Kindlasti on! Aga kirjandus, mis üldse pole piinlik, mis üritab olla täiesti cool, on ju eriliselt piinlik.

Kuid üldisemalt, minu arust on vabavärs muutunud juba liiga lihtsaks teeks, liiga lõdvaks. Ja vormitus, lõtvus ahistab viimaks hullemini kui riimisundus! Muudab luule lihtsalt lobaks. Tõde on muidugi see, et vabavärs pole mitte kuidagi «vabam» kui riimluule. Vabavärs on teatud loomuliku vormi otsing. Kõne ja mõtlemise vormi. Mitte lihtsalt ilma riimideta värsid.

Tegelikult võib ka riimides tunda ennast vabalt. Ja vägagi. Riimid ning meetrum sunnivad tegelikult ütleva asju, mida ei tahtnudki, annavad ühe hoopis erilise vabaduse, nagu mask, nagu kostüüm, nagu roll. Lubavad olla rohkem sa ise, kui muidu iial julgeksid.

Tuleks jutuga veel kord tagasi äsja ilmunud «Viimase sõna» juurde. Selle sissejuhatavast tekstist, mis eelneb tsitaadivalikule, saavad lugejad, nagu teie puhul traditsiooniks kujunenud, umbes pooleaastase nihkega teada, millist elu olete hiljuti elanud, kus reisinud, milliseid mõtteid mõelnud. Mind üllatas fakt, et töötate Jõgevamaal puutöökoolis lihttöölisena.

Iseäranis selle teadmise valguses, et loobusite hiljuti teile määratud kirjanikupalgast. See karjäärivalik on nagu mingi *statement*, mida te raamatus kahjuks ei kommenteeri. Kas siin on üldse midagi kommenteerida?

Ei, see polnud mingi *statement*. Puukooli (seal koolitatakse puid, mitte inimesi) läksin tööle eelmise aasta sügisel täiesti isiklikel ajedel. Need olid palju hullemad deemonid kui lihtne rahahäda, mille eest ma ennast päästa püüdsin. Ja töö aitas. Tõesõna. Kui miski enam ei aita, siis töö ikka aitab. Olen seda varemgi tähele pannud. Ainult tuleb leida endas see viimane jõud,

millega töö kallale asuda, millega üks väike elumuutus algatada.

Töö, olgugi puude ja mulla kallal, on miski, mis peale kõige muu seob sind teiste inimeste, nende kaudu kogu kosmosega. Aga puukooli «välja» jõudmisest, kõrbetee-konnast, mis sinnani viis, räägib mu järgmine raamat «Palk», mis ilmub kohe varsti. Tõsi on see, et too kirjanikupalgasegadus oli alguses, käivitas mu elus sündmusi ja mittesündmusi, tõmbas mingisse hingelisse keerisesse, mis järgnevas viis.

Autorile, kui ta veel elab, peab ikka jääma viimane sõna: tal on õigus kõik senikirjutatu ümber lükata.

Samal talvel suri isa. «Palka» alapealkiri ongi «Talvapäevik». Ühest talvest läbi tuleku kroonika. Kirjutasin selle talvel kaks aastat tagasi. Ja jätsin sinna paika. Nüüd, sügisel leidsin selle teksti arvutist, jäin lugema, vaatasin, et ei, midagi seal siiski on, miski oluline tunnistus võib-olla. Kirjutasin sellele järel sõna või järje. Ja nüüd see ilmub.

«Viimases sõnas» heidate kiirpilgu tagasi oma loomingule. Ning mõtisklete kirjutamise fenomenile üle. Nimetades seda isiklikust kogemusest muuhulgas mõnuaineks, vabanemiseks ja enesetapuks. Siit jääb mulje, et teie puhul on tegu justkui organismile eluvajaliku bioloogilise protsessiga. Kas olete diplomeeritud bioloogina seda kunagi püüdnud analüüsida ja mõtestada läbi loodusteadusliku prisma?

Võib-olla on bioloogiharidus miski, mis teeb mulle ilmselgeks töiasja, et mõtted ja keha on üks tervik. Keegi ei vaidle vastu, et tundeid tunneme kogu kehaga. Aga tunnetel ja mõtetel pole mingit selget vahet. Mõtlemine on alati emotsionaalne, tahad või ei. Pole olemas puhast, külma ja kainen mõistust (külmus on ka emotsioon!). Öeldakse, mõtles enda haige. Aga järelkult võib ka ennast terveks mõelda. Igatahes tervemaks.

Meis on mõtted-tunded, mis otsivad väljapääsu, väljendust. Küsimused, mida on võimatu sõnastada lihtsa küsimusena: kas või mis või kes. Kirjutamine, rääkimine paberile, ekraanile (ja selle kaudu ikkagi teisele inimesele) on mu väikene võimetus olla rohkem elus. Avastasin selle õieti juhuslikult 1993. aasta kevadel Pariisis «Piiririiki» kirjutades. Olin siis juba 30-aastane. Nii et päris vana. See oli selgelt füüsilise, õieti totaalne kogemus.

Muidugi otsin seda taas ja taas. Miks on igasugu mõnuained, sealhulgas psühhofarmakoonid, nagu antidepressandid, nii liigitatavad? Sest need muudavad midagi keha-vaimu ühenduses, mõtte-tunde keemias. Aga muudavad, ma arvan, liiga üheselt, lihtsalt. Kõik on palju peenem. See on kogu meie elu: keha, vaim, minevik, tulevik, päritolu... Ah! Muidugi otsin kirjutades võtit. Mis ukse lahti teeks, nii et see kunagi enam kinni ei kukuks. Vahel tundub, et leidsin. Siis jälle... Aga näe, ma pole lootust jätnud.

Luwi
KOOLITUSKESKUS

Koolitused TALLINNAS

25.11.2021

Aktiivsed õppetegevused lasteaiaõpetajatele lastes õpihuvi äratamiseks

26.11.2021

Jõulueri: Käelised tegevused eelkooliealistele lastele

13.12–31.03.2022

Tegevusjuhendaja koolitus koos esmaabiandja väljaõppega

17.01–22.04.2022

Tugiisiku koolitus koos esmaabiandja väljaõppega

19.01–22.04.2022

Hooldustöötaja, tase 3 koolitus koos esmaabiandja väljaõppe ja toiduhügieeni koolitusega

27.01–22.04.2022

Lapsehoidja, tase 5 koolitus koos esmaabiandja väljaõppe ja toiduhügieenikoolitusega (vene keeles)

Koolitused TARTUS

06.12–09.03.2022

Hooldustöötaja, tase 3 lühikoolitus koos esmaabiandja väljaõppega (VEEBIS)

13.12–31.03.2022

Lapsehoidja, tase 5 koolitus koos esmaabiandja väljaõppe ja toiduhügieenikoolitusega

16.12.2021

Aktiivsed õppetegevused lasteaiaõpetajatele lastes õpihuvi äratamiseks

24.01–06.05.2022

Hooldustöötaja, tase 3 koolitus koos esmaabiandja väljaõppe ja toiduhügieeni koolitusega

24.01.2022

Liikumisõpetus koolieelses eas

25.01–25.05.2022

Tegevusjuhendaja koolitus koos esmaabiandja väljaõppega

26.–27.01.2022

Töö sõltuvushäirega isikuga